

SOCIALNI POMOČNIKI PRI OTROCIH Z VEDENJSKIMI MOTNJAMI

Liv Elisabeth Roselund, Sad not bad. New approaches to an old problem - boys with aggressive behaviour disorder. Nic Waal's Instituut, Oslo 1987

V Nic Waals inštitutu v Oslu (Norveška) vgrajujejo v terapevtski program za otroke z vedenjskimi motnjami tudi delovanje socialnih pomočnikov. Socialni pomočnik je oseba, ki lahko vzdržuje z otrokom odnos in dela z njim zunaj terapevtskega kabineta in zunaj otrokovega doma.

Kaj je socialni pomočnik?

Socialni pomočnik je nestrokovni sodelavec, čigar naloga je, da v nekem določenem razdobju s pomočjo strokovnjaka povečuje sposobnost neke druge osebe za samouresnititev, obvladovanje življenjskih težav in krepitev samozaupanja z druženjem in skupnimi dejavnostmi.

Kaj je odnos do socialnega pomočnika?

Otroci z vedenjskimi motnjami so bili prikrajšani v človeških odnosih in pogosto nimajo zadostnega samozaupanja, niti zaupanja v odrasle in vrstnike. Najpomembnejša naloga socialnega pomočnika je, da je v oporo svojemu klientu, da mu je na voljo in v pomoč s pozitivnim in razumevajočim odnosom. Tako lahko klient dobi pozitivno izkušnjo v navezovanju odnosa z

drugo osebo. Drugi in nadrejeni cilj slehernega odnosa med socialnim pomočnikom in njegovim klientom je večanje samospoštovanja pri klientu.

Takšen odnos je zelo podoben običajnim medčloveškim odnosom in ga je včasih težko razločevati od običajnega prijateljstva in tovarištva. Značilno za odnos med socialnim pomočnikom in klientom-otrokom je, da ne gre za simetričen odnos, kajti vselej je otrok s svojimi potrebami v žarišču. Za socialnega pomočnika je to delo, za katerega je plačan. Praviloma je to individualen odnos, pri čemer ta odnos nikoli ne more nadomestiti vezi med otrokom in starši, lahko pa je dopolnilo tem vezem.

Kdo lahko postane socialni pomočnik?

Pogoj za takšno delo je, da je človek rad v družbi otrok ali mladostnikov in da predstavlja njegovo delo zanj porabo presežka energije, s katero razpolaga. Pomembno je tudi, da socialni pomočnik nima preveč osebnih problemov z drugimi ljudmi ali v lastni življenjski situaciji.

Socialni pomočnik mora imeti jasno predstavo o tem, kako bo potekalo njegovo življenje v naslednjem letu ali dveh, le tako bo lahko izpolnjeval dogovorjene obveze do svojega klienta redno in pravočasno v opredeljenem obdobju. Najnižja starost za socialnega pomočnika je dvajset let. Od socialnega pomočnika pričakujemo, da je odrasla in odgovorna oseba, sposobna obvladovati različne težavne okoliščine v vsakodnevem življenju. Bodoči socialni pomočnik naj ne bi imel preveč odstopajočih stališč ali pogledov in naj ne bi imel težav pri prilagajanju na obstoječi red. Glede na to, da prevzema vlogo vzornika za otroka ali mladostnika, je pomembno, da spoštuje zakon. Istočasno pa je pri izbiri socialnih pomočnikov pomembno, da nimamo preveč togih in strogih kriterijev glede njihove verske, ali politične pripadnosti. Življenjske okoliščine socialnega pomočnika, njegove vrednote in način življenja, naj bi se preveč ne razlikovale od klientovih; tako se izognemo težavam, ki bi lahko nastopile v nasprotnem primeru, v procesu identifikacije klienta s svojim pomočnikom. Tudi starši bodo lažje sprejeli takega socialnega pomočnika za svojega otroka. Manj pomembni so starost, zaposlitev in družinska situacija socialnega pomočnika. Mesto socialnih pomočnikov se razpisuje v časopisu, ali drugih oglasnih sredstvih javnega obveščanja. Ko se oseba prikladi za to delo, je potrebna strokovna presoja glede primernosti osebe. Se posebej kvalificirana strokovna presoja pa je potrebna pri izbiri klienta, s katerim bo socialni pomočnik delal. Priporočljivo je, da prvi intervju s kandidatom

opravita dva strokovnjaka. Marsikdo se namreč prijavi za to delo zaradi lastnih nerešenih problemov in potreb v upanju, da jih bo lahko razreševal ob svojem socialnem delu.

Administracija in formalnosti

Iz izkušnje vemo, da je kakovostno in uspešno pomožno socialno delo z otrokom ali mladostnikom možno le ob zadostnih in ustreznih pripravah vseh udeležencev za to dejavnost - socialnega pomočnika, otroka in družine. Pomožni socialni pomočnik mora biti obveščen o svojih obveznostih, zlasti čuvanja tajnosti podatkov in mora takšno obvezo tudi podpisati. Prav tako mora biti obveščen o pravicah, ki jih ima sam v odnosu do institucije glede supervizije pri svojem delu.

Pomemben je dogovor med ustanovo, ki je organizirala dejavnost, socialnim pomočnikom, otrokom ali adolescentom in starši. Socialni pomočnik naj bi preživel s svojim klientom štiri ure tedensko, imel naj bi najmanj eno uro supervizije vsakih 14 dni v prvih treh mesecih, kasneje pa eno uro supervizije mesečno. Vzdrževati mora stalne stike s strokovnjakom, ki dela z družino ali s supervizorjem. Supervizor je odgovoren za potek dogajanja.

Socialni pomočnik mora obiskovati začetni tečaj in ob delu redne skupinske sestanke, katerih namen je spremljanje dela. Plačilo prejema od ustanove, ki organizira dejavnost, ali od lokalnih finančnih služb, ki zagotavljajo kritje stroškov socialnega varstva za otroka ali mladostnika.

Zelo pomembno se je izogniti situaciji, v kateri je otrok razpet med lojalnostjo do svojih staršev in lojalnostjo do socialnega pomočnika. Starši imajo pogosto občutke krivde, postanejo ljubosumni na socialnega pomočnika. Socialni pomočnik se ne sme vpletati v odnose in težave drugih članov družine; na primer ne sme sprejeti povabila staršev na otrokov dom, ne sme poskušati pomagati materi pri razreševanju družinskih problemov. Pomožno socialno delo poteka vselej zunaj klientovega doma.

Delovanje je omejeno na odnos med socialnim pomočnikom in klientom. Vse naj bi se odvijalo med njima. Otrok ali mladostnik ne sme tekmovati za socialnega pomočnika s svojo materjo, ali sorojencem. V družini z več otroki in z mnogimi problemi, ima lahko vsak otrok svojega socialnega pomočnika.

Socialni pomočnik ne sme iskati informacij o otroku in družini v šoli ali na delovnem mestu, ne sme odločati o nobeni stvari, ki je pomembna znotraj družine. To so naloge

strokovnega delavca. Socialni pomočnik razpravlja in zbira informacije, ki jih potrebuje za opravljanje svojega dela zgolj pri svojem supervizorju. Vendar je pomembno, da je socialni pomočnik dober opazovalec in da o svojih opažanjih in o svojih dejavnostih poroča timu, ki dela z družino.

Kdo so klienti, ki potrebujejo socialnega pomočnika?

Socialne pomočnike na Norveškem vključujejo v različne probleme in z različnimi cilji. Pri otrocih in mladostnikih, ki so izpostavljeni hudim psihološkim stresom, lahko socialni pomočnik deluje preventivno. Vsak otrok ima poleg potrebe po odnosu s svojimi starši, tudi potrebo po različnih drugih odnosih. Nekateri otroci imajo možnost odnosa le z enim od staršev. Pride čas, ko marsikateri otrok potrebuje odraslega samo zase, odraslega, ki bi mu lahko bil vzor, s katerim bi se lahko identificiral. Drugi otroci potrebujejo socialne in fizične izzive, da bi dosegli svoji starosti ustrezno sposobnost obvladovanja teh izzivov. Socialni pomočnik je lahko koristen tudi v terapevtskem procesu in sicer v fazi manjšanja intenzivnega terapevtskega procesa, na primer po tem, ko je zaključena individualna terapija. Otrokom in mladostnikom s kroničnimi psihiatričnimi boleznimi in kroničnimi telesnimi obolenji lahko socialni pomočnik precej koristi tako, da jim pomaga vzdrževati čim višjo raven funkcioniranja, da ob njem lahko dobivajo pozitivne izkušnje in vzpostavljajo pomemben človeški odnos. Otrokom in mladostnikom iz migrantskih družin lahko socialni pomočnik pomaga pri integriranju v novo okolje in novo kulturo.

Seveda pa je potrebno opraviti pri vsakem otroku in mladostniku diagnostično oceno preden se mu dodeli socialnega pomočnika. Različne ustanove uporabljajo različne metode ocenjevanja in različne postopke. Najmanj, kar mora biti storjenega pred sprožitvijo iniciative za dodelitev socialnega pomočnika otroku ali mladostniku, je psihosocialna diagnoza, ki jo opravi izkušen in ustrezno izobražen socialni delavec. Pomembno je, da je cilj delovanja socialnega pomočnika točno opredeljen in z dogovorom sprejet pri vseh udeležencih dogajanja.

Avtorji delajo v Inštitutu Nic Waals v Oslu po opisanem modelu od leta 1975. Leta 1980 je bil zaključen raziskovalni projekt o tem načinu dela. V projekt je bilo vključenih 51 socialnih pomočnikov in 39 supervizorjev. Leta 1983 je izšla knjiga z naslovom Pomožno socialno delo z otroki in adolescence, ki jo je izdala Univerzitetna založba v Oslu. Sedaj na Norveškem poteka pomožno socialno delo večinoma po tem opisanem modelu.

Pomožno socialno delo, ki ga strokovnjaki vodijo in kontrolirajo, je lahko neprecenljive vrednosti za različne vrste klientov, tudi za otroke z vedenjskimi motnjami. Razen tega je to ekonomsko ugodnejša rešitev.

Za zaključek navaja avtorica troje pravil za organizacijo takega dela:

- 1) Imej jasno definiran cilj dela
- 2) Pripravi zadostno in ustrezno vse sodelujoče
- 3) Opravljaj redno supervizijsko delo s socialnim pomočnikom

Povzetek

Mnogi otroci in mladostniki imajo danes premalo čustvenih stikov s svojimi starši in drugimi odraslimi. Po mnenju avtorice ima pomanjkanje možnosti za stike z odraslimi lahko zavirajoče ali moteče učinke na osebnostni razvoj otroka.

Članek opisuje delo nepoklicnih socialnih pomočnikov, ki so za svoje delo plačani. Le-ti se zavežejo, da bodo delovali eno do dve leti z otrokom ali mladostnikom in preživeli z njim štiri ure tedensko. Socialni pomočnik lahko pomaga otroku ali mladostniku, ki je ogrožen v socialnem razvoju, pred pričetkom terapije, po zaključku terapije, ali pa deluje dopolnilno v različnih oblikah terapije.

Stik, skupno bivanje in skupne dejavnosti obeh si sledijo iz klientovih potreb. Avtorica poudarja, da morajo biti klient, njegova družina in socialni pomočnik skrbno pripravljeni in motivirani za delo. Nadalje poudarja, da mora pomožno socialno delo stalno voditi in nadzorovati strokovnjak, ki pozna klienta in družino in ki je odgovoren za dejavnost.

Avtorji modela imajo dolgoletno prakso s takšno dejavnostjo, proučili so opisano dejavnost v raziskavi in objavili izsledke v posebni knjigi. Predstavljeni model je danes prevladujoč model pomožnega socialnega dela na Norveškem.

Anica Kos